

Slovenčina ako cudzí jazyk v offline a online prostredí Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove

Miroslava Kyseľová

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
miroslava.kyselova@unipo.sk

Stanislava Spáčilová

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove
stanislava.spacilova@unipo.sk

Kľúčové slová: slovenčina ako cudzí jazyk, online edukačná platforma, ukrajinskí študenti, dotazníkový prieskum, webová stránka *Slovenčina v pohode*

Keywords: Slovak as a foreign language, online education platform, Ukrainian students, questionnaire survey, website *Slovenčina v pohode*

1 Vzdelávanie ukrajinských študentov na Prešovskej univerzite v Prešove

Záujem zahraničných (najmä ukrajinských) študentov o štúdium na Prešovskej univerzite v Prešove (PU) každým rokom rastie. Ako sa uvádza v *Správe o vzdelávacej činnosti Prešovskej univerzity v Prešove za rok 2022*¹, zvýšený záujem ukrajinských študentov možno na PU sledovať od roku 2014, čo priamo súvisí s vojnovou situáciou na východe Ukrajiny (ruská anexia Krymu, vojna v Donbase). Najväčší nárast študentov bol zaznamenaný v akademickom roku 2022/2023 po ruskej invázii na Ukrajinu (24. 2. 2022), keď na PU bolo vo všetkých troch stupňoch vysokoškolského vzdelávania zapísaných 1 368 ukrajinských študentov, čo je v porovnaní so situáciou v akademickom roku 2018/2019 (659 študentov) viac ako stopercentný nárast. V aktuálnom akademickom roku (2023/2024) študuje na PU 1 308 ukrajinských študentov. Na jednej strane sa vedenie PU tomuto zvýšenému záujmu zo strany zahraničných študentov teší, na druhej strane vzniká v súvislosti s tým množstvo problémov v oblasti vzdelávania a administratívnej organizácie štúdia, ktoré čiastočne predstavíme v nasledujúcej časti textu.

Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií Filozofickej fakulty PU v Prešove (FF PU) organizuje pre zahraničných študentov viacero jazykových kurzov. Ide o letný intenzívny kurz slovenského jazyka, bezplatné kurzy pre odídencov z Ukrajiny, ako aj kurzy určené študentom FF PU v prvých štyroch semestroch bakalárskeho stupňa (*slovenský jazyk 1 – 4 (pre zahraničných študentov)*).

Trojtyždňový intenzívny kurz slovenského jazyka sa realizuje v mesiacoch august – september pred nástupom študentov na vysokoškolské štúdium na Slovensku. Vstupná jazyková úroveň študentov je zväčša 0 (úplný začiatok), po skončení kurzu nadobúdajú komunikatívnu kompetenciu na úrovni A1. Kurz pozostáva z klasickej a tzv. zážitkovej výučby. Okrem praktických jazykových cvičení zameraných na slovenskú gramatiku a konverzáciu sú súčasťou daného kurzu aj workshopy, prostredníctvom ktorých sa študenti bližšie zoznamujú so slovenskou kultúrou a reáliami a zároveň rozvíjajú svoje sociokultúrne kompetencie. Súčasťou kurzu je tiež prehliadka mesta Prešov a jeho okolia, ako aj návšteva rôznych kultúrnych a zábavných podujatí. Študenti v priebehu kurzu absolvujú 100 vyučovacích hodín vrátane kultúrno-vzdelávacích aktivít. FF PU začala organizovať intenzívny kurz slovenského

¹ Dostupné na internete: <https://www.unipo.sk/public/media/9762/Sprava_vzdel%C3%A1vacej%20%C4%8Dinnosti_2022_05_28def.pdf> [Cit. 2023-31-10.]

jazyka od akademického roka 2015/2016. Niekoľko úspešných ročníkov prerušila pandemická situácia v dôsledku šírenia vírusu COVID-19. V ostatných rokoch FF PU registruje nižší záujem o daný kurz, preto sa uvažuje o jeho transformácii do online podoby (Kičura Sokolová – Klingová, 2021).

PU zareagovala na vojnu na Ukrajine a s ňou súvisiaci príliv tzv. odídencov a od konca marca 2022 začala pre nich organizovať bezplatné kurzy slovenského jazyka, o ktoré bol veľký záujem. Na začiatku realizácie kurzov bolo vytvorených päť 20-členných skupín, ktoré tvorili študenti rôzneho veku (14 – 74 rokov) a vzdelania. Nehomogenosť študijných skupín, prirodzene, komplikuje proces výučby a kladie vyššie nároky na prípravu lektorov, preto v snahe aspoň čiastočne eliminovať tieto prekážky bola vytvorená jedna homogénnejšia skupina pre mladších študentov do 18 rokov. Výučbu zabezpečovalo ako dobrovoľnícku aktivitu päť lektoriek z Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií FF PU v rozsahu 90 minút týždenne. Do organizácie kurzov boli zapojení aj tzv. pedagogickí asistenti z radov študentov PU, ktorí sa zúčastňovali na výučbe najskôr formou náčuvov, neskôr pod dohľadom lektoriek pripravovali vlastné didaktické materiály a realizovali výučbu. Bezplatné kurzy pre odídencov prebiehajú doposiaľ (aj v akademickom roku 2023/2024), hoci ich navštevuje výrazne nižší počet záujemcov (do 25 študentov).

Od akademického roka 2018/2019 zabezpečuje Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií FF PU aj výučbu predmetu *slovenský jazyk 1 – 4 (pre zahraničných študentov)*, ktorý je určený študentom 1. ročníka bakalárskeho štúdia na FF PU. Táto trojkreditová disciplína s dotáciou dve hodiny (90 minút) týždenne sa v prvých dvoch semestroch štúdia zapisuje automaticky všetkým prvákovi (okrem študentov študijného programu stredoeurópske štúdiá, ktorí majú vyššiu dotáciu lektorských cvičení zo slovenského jazyka), v 3. a 4. semestri si ju študenti môžu zapísať ako povinne voliteľný predmet. V zimnom semestri akademického roka 2023/2024 bolo na predmet *slovenský jazyk 1 pre zahraničných študentov* prihlásených 350 zahraničných študentov. Výučbu danej disciplíny zabezpečuje osem lektorov. Tento nepomer medzi vysokým počtom študentov a nízkym počtom vyučujúcich, ako aj vysoká úväzková záťažnosť pedagógov spôsobujú, že študentom nie je možné vytvoriť také podmienky na štúdium, aké by si výučba cudzieho jazyka vyžadovala. Študenti sú do jednotlivých študijných skupín rozdelení podľa vstupnej jazykovej úrovne, ktorá sa overuje formou zaradovacieho testu. V niektorých študijných skupinách je viac ako 30 študentov, takže lektori nemajú z kapacitných dôvodov možnosti pravidelne a rovnomerne rozvíjať všetky jazykové zručnosti účastníkov kurzu (počúvanie, rozprávanie, čítanie a písanie). Organizáciu štúdia na začiatku semestra komplikuje aj posun termínu zápisu v prípade zahraničných študentov, z dôvodu ktorého nemajú vyučujúci v prvých štyroch týždňoch semestra reálny prehľad o finálnom počte študentov vo svojej študijnej skupine. Postupné pribúdanie študentov v jednotlivých študijných skupinách tak naruša plynulosť výučby.

Väčšina ukrajinských študentov vstupuje do 1. ročníka s minimálnou, resp. nulovou znalosťou slovenského jazyka a iných kompetencií potrebných na pobyt v zahraničí, čo prináša značné problémy nielen v samotnom štúdiu, ale aj pri uskutočňovaní rôznych administratívnych úkonov vyžadujúcich si špecializovanú lexiku. Prichádzajú do cudzieho (hoci blízkeho) kultúrneho a sociálneho prostredia, v ktorom sa od nich očakávajú základné sociokultúrne kompetencie, tie si však nemali kde osvojiť ani v prípade, že ich pobytu na Slovensku predchádzala aspoň čiastočná jazyková príprava.

Mnohí ukrajinskí študenti sa pred príchodom na PU domnievajú, že ovládanie slovenčiny nie je pre ich štúdium na slovenskej univerzite natoľko relevantné. Týka sa to najmä študentov študijného programu prekladateľstvo a tlmočníctvo. Neuvedomujú si, že napr. pri štúdiu dvoch svetových jazykov bude potrebné realizovať preklady textov a tlmočenie do a zo slovenčiny. Zároveň možno poznamenať, že ani znalosť cudzích jazykov, ktoré si v rámci svojho študijného programu volia, nie je vždy dostatočná. Ešte väčšie problémy vznikajú pri štúdiu takých

študijných programov, ako je dejepis, filozofia, estetika, politológia, psychológia a pod., v ktorých sú súčasťou povinnej študijnej literatúry aj publikácie v českom jazyku, čo edukačný proces ešte viac komplikuje. Viacerí vyučujúci cielene znižujú svoje nároky na ovládanie učiva zo strany študentov alebo nevytvárajú rovnaké podmienky na štúdium pre slovenských a zahraničných študentov toho istého študijného programu, čo môže mať v blízkej budúcnosti následky v podobe zníženého záujmu o štúdium na PU u slovenských študentov.

Nemalá časť ukrajinských študentov prihlásených na PU nemá reálny záujem o štúdium. PU a Slovensko je pre nich „vstupom do Európy“ či „prechodnou stanicou“ na ceste na Západ, čo sa, samozrejme, prejavuje aj v ich prístupe k štúdiu. Dôvodom, prečo si zvolili Slovensko ako krajinu svojho študijného pobytu, je nielen jeho geografická a kultúrna blízkosť, ale predovšetkým bezplatné štúdium a absencia prijímacích skúšok (týka sa to aj FF PU, hoci niektoré fakulty PU, napr. Fakulta manažmentu PU, vyžaduje aspoň úspešné absolvovanie vstupnej jazykovej skúšky).

V pedagogickej praxi sa ako vyučujúci stretávame s viacerými problémami, na ktoré nie sme u slovenských vysokoškolských študentov zvyknutí (resp. nie v takej miere). V rámci edukácie naberá na dôraze aj výchovná, nielen vzdelávacia zložka. Množstvo ukrajinských študentov má totiž problémy so študijnou disciplínou. Na výučbe často absentujú, bežné sú ich neskoré príchody na hodinu, vyrušovanie počas výkladu pedagógov a znížená koncentrácia najmä v dôsledku používania internetu a sociálnych sietí. Z ďalších absentujúcich sociálnych zručností možno spomenúť napr. vstupovanie do učebne bez pozdravu adresovaného vyučujúcemu (pri oneskorenom príchode bez pozdravu aj bez ospravedlnenia) či dokonca nereagovanie na pozdrav zo strany pedagógov. Osobitnú pozornosť si zaslúži problematika používania oslovení adresovaných vysokoškolským učiteľom. Ukrajinskí študenti sa buď úplne vyhýbajú akýmkoľvek osloveniam, alebo ich nepoužívajú korektne. Nemajú zväčša informáciu o tom, že v slovenskom akademickom prostredí je ustálené oslovovanie prostredníctvom titulov (nesprávne oslovenia sa však objavujú aj v prejavoch slovenských študentov). Frekvencované sú prípady oslovovania pedagógov prostredníctvom ich krstných mien, a to v ústnych aj písomných prejavoch (napr. v e-mailovej komunikácii: *Vážená pani Olha; Dobré ráno, pani Jana; Dobry den, pani Stanislava*), ktoré v slovenčine pôsobia nezdvorilo, hoci v ukrajinskej oficiálnej komunikácii sú takéto typy oslovení akceptovateľné.² Mnohí študenti sa nepripravujú na výučbu, nevypracúvajú domáce úlohy a pri tvorbe seminárnych prác zvyčajne siahajú po plagiátorských postupoch. Podvádzanie počas písania záverečných testov či skúšok sa objavuje oveľa častejšie ako u slovenských študentov. Príčinou takéhoto správania nie sú ani tak kultúrne rozdiely, ako skôr absencia základných sociálnych zručností a istotne aj nezrelosť študentov, keďže väčšina z nich ešte nedosiahla vek dospelosti (prevažná časť študentov v 1. ročníku je vo veku 16 – 17 rokov). Dôležitú rolu tiež zohráva neľahká životná situácia študentov, z ktorých mnohí prišli pre vojnu o svoje domovy, prípadne sú dlhodobo odlúčení od svojej rodiny a priateľov a odkázaní sami na seba v cudzom prostredí, čo pre nich predstavuje veľkú psychickú záťaž.

Vzhľadom na genetickú príbuznosť slovenského a ukrajinského jazyka (resp. ruského, pretože veľká časť študentov pochádzajúcich najmä z východnej Ukrajiny komunikuje v ruštine) je pasívna jazyková znalosť ukrajinských študentov v slovenčine vo výraznej diskrepancii vo vzťahu k aktívnej jazykovej znalosti. Neraz preceňujú vlastné jazykové a komunikačné zručnosti v slovenčine a podceňujú nevyhnutnosť systematického štúdia. Problematický proces integrácie do slovenského prostredia je čiastočne zapríčinený aj tým, že študenti po príchode na Slovensko vytvárajú uzavreté ukrajinské komunity a so slovenskými

² Problematike oslovení vyučujúcich vo vysokoškolskom prostredí sme sa venovali v štúdiu *Úvodné kontaktné prostriedky v e-mailoch ukrajinských a slovenských vysokoškolských študentov adresovaných vyučujúcim* (Spáčilová – Madyar, 2020).

študentmi sa kontaktujú len v obmedzenej miere. V priestoroch študentského domova sú ubytovaní s ďalšími ukrajinskými spolužiakmi/spolubývajúcimi, a tak sa stáva, že okrem školského prostredia či cudzineckej polície nemajú reálne možnosti aktívne komunikovať v slovenčine. Nízka úroveň jazykových znalostí a absencia sociokultúrnych kompetencií ich do veľkej miery znevýhodňuje, čo vedie k rezignácii na nadväzovanie kontaktov s rodenými hovoriacimi.

Uvedené problémy sa neobjavujú pravidelne a u všetkých ukrajinských študentov, avšak už v tomto štádiu možno vnímať istú stereotypizáciu na strane slovenských pedagógov a slovenských študentov, čo môže viesť k zhoršovaniu slovensko-ukrajinských vzťahov. Naším cieľom je nielen explicitne pomenovať problémy, s ktorými sa pri vzdelávaní ukrajinských študentov na FF PU stretávame, ale predovšetkým prispieť k zlepšeniu danej situácie. Jedným z riešení je vytvorenie vzdelávacej platformy v podobe webovej stránky *Slovenčina v pohode*³ ako hlavného výstupu projektu *KEGA 029PU/420/22 Slovenčina ako cudzí jazyk v online prostredí (s primárnym zameraním na ukrajinských študentov)*⁴, ktorú predstavujeme v 4. časti príspevku. Webová stránka má napomôcť socio-jazykovej integrácii primárne ukrajinských študentov v slovenskom prostredí, je však potenciálne využiteľná aj cudzincami z iných krajín, ako aj lektormi a učiteľmi slovenčiny ako cudzieho jazyka na Slovensku aj v zahraničí.

2 Slovenčina ako cudzí jazyk v online prostredí

Štúdium cudzích jazykov online formou sa v súčasnej digitálnej dobe stalo úplnou samozrejmosťou. Na výhody využívania digitálnych technológií, audiovizuálnych zdrojov a online edukačných materiálov poukazujú viacerí autori zaoberajúci sa problematikou akvizície cudzích jazykov (porov. napr. Čepón, 2013; Thornton – Kaya, 2013; Frerichs, 2014; Zounek – Juhaňák – Staudková – Poláček, 2016; Kyseľová, 2021). Medzi najdôležitejšie benefity online vzdelávania patrí rýchla dostupnosť edukačného materiálu, možnosť autonómneho štúdia a časová flexibilita, okamžitá spätná väzba, autotestovanie či sledovanie pokroku, možnosť aktualizácie obsahu, využiteľnosť edukačných materiálov v prezenčnej aj dištančnej výučbe s lektorom alebo formou samoštúdia a v neposlednom rade aj ekologickosť a ekonomickosť materiálov (porov. Grosu-Rădulescu – Stan, 2018). Pandemická kríza a vojna na Ukrajine potvrdili, že online spojenie (v prípade zabezpečenia podmienok prístupu na internet) je niekedy jediná cesta, ako zabezpečiť vzdelávanie, ak fyzická účasť v učebni nie je možná.

Z ďalších významných faktorov, ktoré prispievajú k zvyšovaniu úspešnosti štúdia cudzích jazykov v online prostredí, možno uviesť autentickosť cieľového jazyka, interaktívnosť a zacielenie na komunikačné a hrové aktivity, zohľadňovanie individuálnych potrieb študentov, redukciu stresu z kontaktnej výučby, príležitosti na zážitkové vzdelávanie, viac možností na zoznámenie sa s kultúrou a ľuďmi danej krajiny, zvyšovanie motivácie k štúdiu, posilňovanie rôznych kognitívnych zručností a pod. (Świątek, 2013). Online vzdelávanie zároveň napĺňa potreby súčasnej mladej generácie, ktorá preferuje obrazový a zvukový materiál pred učením sa z textu, pričom v pamäti si podľa výskumov (Oblinger – Oblinger, 2005) uchováva 10 % z toho, čo číta, oproti 30 % z toho, čo vidí.

Čo sa týka štúdia slovenčiny v online prostredí, cudzinci majú v súčasnosti k dispozícii edukačné materiály dostupné na viacerých webových stránkach, kanáloch a portáloch, ktoré sa priebežne aktualizujú a dopĺňajú o nové obsahové prvky umocňujúce atraktívnosť tejto formy vzdelávania. K najčastejšie využívaným patrí e-learningová platforma www.e-slovak.sk z dielne Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk, ktorá ponúka

³ Pracovná verzia webovej stránky je dostupná na <https://www.ff.unipo.sk/slovencina/>.

⁴ Riešiteľský tím projektu tvorí 9 členov Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií FF PU a 1 členka Inštitútu stredoeurópskych štúdií FF PU.

záujemcom kurzy pre začiatočníkov, a to tútorované alebo formou samoštúdia. Zaujímavou súčasťou danej platformy je aj videoseriál *Katherine na Slovensku*, predstavujúci rôzne komunikačné situácie, do ktorých sa cudzinec na Slovensku dostáva. Ďalšou možnosťou štúdia slovenčiny je webový portál www.slovakie.eu, ponúkajúci kurzy v podobe gramaticko-lexikálnych celkov na jazykovej úrovni A1 – B2, ktorý zastrešuje občianske združenie Edukacia@Internet a podporuje Európska komisia. Tento portál sa zameriava predovšetkým na výklady gramatiky, obsahuje len malé množstvo audiovizuálneho materiálu, ktorý je navyše pomerne nízkej kvality. Za pozornosť stojí tiež privátny projekt lektorky slovenčiny ako cudzieho jazyka v zahraničí www.ucimesaslovenčinu.sk, obsahujúci videá z rôznych zdrojov spolu s transkriptmi a k nim dotvorenými jazykovými cvičeniami. Okrem toho stránka ponúka aj množstvo tematických interaktívnych cvičení. Uvedené webové stránky sú určené cudzincom bez ohľadu na ich pôvod a materinský jazyk/materinské jazyky. Na potreby študentov pochádzajúcich z Ukrajiny sa orientuje online edukačná platforma www.slovakforu.sk, čo je explicitne vyjadrené aj na hlavnej stránke tohto projektu: „Podcast vznikol v spolupráci s formou Hyperia ako reakcia na zvyšujúcu sa potrebu učenia sa slovenčiny ako cudzieho jazyka. Je určený primárne pre Ukrajincov, ktorí prichádzajú na Slovensko od 24. 2. 2022 a slovenský jazyk by im mohol pomôcť ľahšie sa začleniť do spoločnosti.“ Aktuálne obsahuje 40 krátkych podcastov (napr. na témy *moja rodina*, *ideme nakupovať*, *cestujeme vlakom*, *počasie*, *u lekára*, *turistika na Slovensku*), ku ktorým je pripojený transkript v slovenčine a v ruštine. Týmto materiálom však chýba didaktické spracovanie.

V slovenskom lingvodidaktickom kontexte tak nateraz absentuje taká online edukačná platforma, ktorá by ponúkala tematicky rozmanitý, didakticky prepracovaný multimediálny obsah a zohľadňovala by špecifické potreby ukrajinských vysokoškolských študentov, preto sme sa rozhodli toto prázdne miesto zaplniť vytvorením webového portálu *Slovenčina v pohode*.

3 Potreby a preferencie osôb učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk vyplývajúce z dotazníkového prieskumu

Tvorbe webovej stránky *Slovenčina v pohode* predchádzal dotazníkový prieskum, ktorého cieľom bolo zistiť potreby a preferencie jej potenciálnych používateľov. Dotazník bol distribuovaný online prostredníctvom aplikácie Google prednostne ukrajinským študentom študujúcim na slovenských univerzitách (Prešovská univerzita v Prešove, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici) a na Ukrajine (Užhorodská národná univerzita, Ľvovská národná univerzita Ivana Franka vo Ľvove), a to v dvoch jazykových mutáciách (slovenskej a ukrajinskej). Do prieskumu boli zapojení aj študenti slovenčiny ako cudzieho jazyka v Poľsku (Jagelovská univerzita v Krakove, Sliezska univerzita v Katoviciach), v Maďarsku (Univerzita Eötvösa Loránda v Budapešti) a v Srbsku (Univerzita v Belehrade). Dotazník obsahoval celkovo 26 otvorených/zatvorených otázok. Okrem (a) vstupných otázok (materinský jazyk, uprednostňovaný jazyk v súkromnej/oficiálnej komunikácii, krajina pobytu, absolvovanie pobytu na Slovensku a jeho dĺžka, študijné zameranie, úroveň ovládania slovenčiny) nás zaujímali (b) preferencie respondentov pri učení sa cudzích jazykov (online/offline forma, obľúbené webové stránky a aplikácie, sféry záujmu), (c) skúsenosti so štúdiom slovenčiny ako cudzieho jazyka (náročné jazykové javy, vítané témy a oblasti na precvičovanie si jazyka), (d) skúsenosti s komunikáciou na Slovensku (oblasti a typy problémov), ako aj (e) voľba vhodného názvu webovej stránky. Do dotazníkového prieskumu sa zapojilo celkovo 196 respondentov, z ktorých väčšinu tvorili študenti vysokých škôl (95 %). Z nich 70 % študuje slovakistiku alebo slovenčinu ako cudzí jazyk v rámci rôznych študijných programov. 65 % opýtaných v čase vyplňania dotazníka žilo na Slovensku, 14 % na Ukrajine, zvyšných 21 % tvorili respondenti žijúci v Poľsku, Maďarsku alebo Srbsku. Takmer polovicu výskumnej

vzorky predstavovali osoby vo veku 19 – 25 rokov (49 %). Vysoké zastúpenie mali aj osoby do 18 rokov (38 %). Z hľadiska jazykovej úrovne sa za úplných začiatočníkov považovalo 8 % respondentov, za začiatočníkov na úrovni A1 25 %, za stredne pokročilých na úrovni A2 – B1 41 % a pokročilú úroveň (B2 – C1) uviedlo 24 % opýtaných (z toho 3 % respondentov považujú slovenčinu za svoj druhý materinský jazyk).

Detailnému vyhodnoteniu dotazníka sme sa venovali v príspevku *Slovenčina ako cudzí jazyk v online prostredí – analýza potrieb a preferencií osôb učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk* (Kyseľová, 2023). V tejto časti textu prezentujeme iba najrelevantnejšie výsledky dotazníkového prieskumu.

Na otázku, či respondenti pri štúdiu cudzích jazykov využívajú online nástroje, odpovedalo kladne 97 % opýtaných, pričom k najobľúbenejším patria krátke videá, ktoré využíva až 73 % respondentov, a texty na sociálnych sieťach, prostredníctvom ktorých rozvíja svoje kompetencie 60 % opýtaných. Často využívané sú aj originálne/autentické texty (49 %) či jazykové cvičenia dostupné na internete alebo v online aplikáciách (47 %).

Respondenti pri štúdiu cudzích jazykov vyhľadávajú online edukačné platformy a aplikácie (napr. *British Council*, *Duolingo*, vzdelávacie *YouTube* kanály; zo slovenských *e-slovak*, *slovak.eu*, *ucimesaslovenčinu*, *slovakforu* vrátane tých, ktoré sú určené rodeným hovoriacim – *www.viemeposlovensky.sk*), ako aj iný e-obsah spravodajského, popularizačného či zábavného charakteru (napr. podcasty *Denníka N* a *Sme*, *YouTube* kanály *Dejepis inak*, *Fero Joke*). Často pracujú aj s online slovníkmi.

Pri mapovaní sfér záujmov a preferovaných tém pri štúdiu cudzích jazykov najviac respondentov uviedlo záujem o kontakt s hovorovým jazykom, frázami a idiómami (73 %), ďalej o súčasnú kultúru a umenie (69 %) a o tradície, históriu a osobnosti cieľovej krajiny (59 %). Témy týkajúce sa priamo jednotlivých rovín cieľového jazyka nie sú pre opýtaných natoľko zaujímavé ako témy z oblasti kultúry, umenia a (neformálnej) komunikácie (informácie z oblasti lexiky by uvítalo 44 % respondentov, z gramatiky 39 % a z ortografie 28 %).

Záujem o rozvíjanie zručností z oblasti neformálnej komunikácie je badateľný aj z odpovedí na otvorené otázky, ktorých cieľom bolo zistiť, aké informácie sú pre respondentov zaujímavé pri štúdiu cudzích jazykov a čo by uvítali na portáli slovenčiny ako cudzieho jazyka. Medzi odpoveďami dominovala potreba intenzívnejšieho kontaktu s frekventovanými konverzačnými frázami, kolokvializmami, slangizmami a ďalšími prostriedkami uplatňujúcimi sa v každodennej komunikácii („*Hlavne aby tam bol prítomný moderný slovenský jazyk.*“, „*Zaujímavé slangové a hovorové slová.*“, „*Bežne používané frázy, veľa príkladov.*“). Očakávaná respondentov od online edukačnej platformy na učenie sa slovenčiny ako cudzieho jazyka by sme mohli zhrnúť do nasledujúcich bodov: (1) komunikácia (krátke videá na rozvoj komunikačných schopností, nácvik komunikačných situácií), (2) spoločnosť a aktuálne spoločenské dianie (život na Slovensku, mentalita ľudí, špecifiká slovenskej spoločnosti, správy a novinky), (3) filmy a hudba.

Ako javy spôsobujúce najväčšie ťažkosti pri štúdiu slovenčiny respondenti najčastejšie označovali ortografiu a výslovnosť, z gramatiky najmä deklináciu a slovosled.⁵ Medzi prekážkami v komunikácii s rodenými hovoriacimi opýtaní uvádzali (1) obmedzenú slovnú zásobu („*Mala som malú slovnú zásobu a chápala som len polovicu toho, čo hovorili.*“);

⁵ Na problémy v týchto oblastiach upozorňujú vo svojich štúdiách aj členky projektu *Slovenčina ako cudzí jazyk v online prostredí* (s primárnym zameraním na ukrajinských študentov), napr. V. Perovská-Gregová (2019) venuje pozornosť osvojovaniu si zvukovej roviny slovenčiny u ukrajinských študentov, S. Spáčilová (2019) približuje frekventované chyby pri osvojovaní si konjugáčného systému, problematikou slovosledu u slovanských (vrátane ukrajinských) študentov vo vzťahu k Neslovanom sa zaoberajú M. Ivanová, M. Kyseľová a A. Gálisová (2021). K problematike osvojovania si gramatiky cudzincami vrátane osôb z Ukrajiny pozri tiež Pekarovičová (2005), Ivanová – Bashir Géčová (2021), Kesselová (2021), Ivanová (2022a, 2022b, 2022c), Imrichová (2022), Mošaťová – Kollárová – Eos Ivoríková (2023), Ivanová – Kyseľová – Gálisová (2023) či Urbancová (2023).

(2) nedostatočne rozvinutú schopnosť formulovať myšlienky do ucelených výpovedí v spontánnej ústnej komunikácii v situáciách s nízkou spoločenskou toleranciou na pomalé tempo reči („*Počas rozhovoru je ťažké správne formulovať vety.*“); (3) genetickú príbuznosť jazykov, ktorá na jednej strane uľahčuje cudzincom porozumenie, na druhej strane je zdrojom neistoty z hľadiska legitímnosti použitia istého známeho výrazu („*Je ťažké vyjadriť myšlienky, pretože nie som si istý, či slovo, ktoré chcem použiť, je slovenské alebo len ukrajinské skrútené do slovenčiny.*“).

Na otázku týkajúcu sa problémov v komunikácii na Slovensku odpovedalo prekvapujúco až 43 % respondentov záporne (nikdy nemali problémy). Iní sa stretli s problémami v komunikácii v školskom prostredí (24 %), na úradoch (17 %), na internáte (13 %), v obchode (13 %), na polícii (11 %), na hranici (8 %).

Vzorku respondentov ako potenciálnych používateľov pripravovanej webovej stránky možno rozdeliť do troch kategórií: kritická, prípravná a pokročilá skupina. Princípom rozčlenenia nie je samotná jazyková úroveň, ale kombinácia jazykovej úrovne, veku, sociálneho kontextu, osobných cieľov, motivácií (záujem o štúdium/prácu/krátku návštevu/dočasný pobyt na Slovensku) a životných okolností (miesto pobytu, skúsenosti s pobytmi na Slovensku).

Kritickú skupinu tvoria osoby žijúce na Slovensku, ktoré majú menej ako 18 rokov (32 %) alebo sa v dotazníku hodnotili ako úplní začiatčníci (deklarovaná úroveň 0 – A1 – 21 %). Ide zväčša o začínajúcich študentov slovenských vysokých škôl, ktorí majú absolvovať štúdium v cudzom (slovenskom) jazyku. Skutočnosť, že žijú v krajine, ktorej jazyk si majú osvojiť, je výhodou a súčasne nevýhodou. Títo jedinci majú šancu rýchlejšie si osvojiť jazyk a adaptovať sa v slovenskom prostredí, avšak jazyková nepripravenosť u nich môže viesť k pocitom zlyhania a k rezignácii, čo adaptačný proces výrazne ohrozuje. Pre túto cieľovú skupinu plánujeme v rámci pripravovanej online edukačnej platformy vytvoriť také materiály a aktivity, ktoré tematicky pokrývajú život na univerzite a v meste, uľahčia študentom porozumenie písaných textov v školskom či verejnom priestore, pomôžu im rozvíjať sociokultúrne zručnosti (napr. e-mailová komunikácia v akademickom prostredí, zdvorilé oslovanie), lepšie sa orientovať v bežnej neformálnej komunikácii (kolokvializmy, frekventované frázy, dialektizmy a pod.), ako aj posilňovať zručnosť rýchlej reakcie v modelových situáciách (ako vysvetliť, že nerozumiem; ako požiadať o pomoc; ako sa spýtať na cestu atď.).

Do druhej, prípravnej skupiny možno zaradiť najmä osoby, ktoré sa v čase osvojovania si slovenčiny ako cudzieho jazyka zdržiavajú mimo územia cieľovej krajiny (35 %) a majú dostatok času na jazykovú prípravu pred pobytom na Slovensku (napr. v prípade pobytov zameraných na štúdium/prácu, jazykových kurzov). Táto skupina osôb má možnosť pokojnej prípravy (bez stresu a bez hrozby zlyhania v reálnych situáciách) a postupného zoznamovania sa so slovenským jazykom a slovenskými reáliami v simulovaných podmienkach, čo ich stavia do komfortnej pozície. Nevýhodou učenia sa jazyka týmto spôsobom je nižšia miera autenticity (ide viac o klasický učebný proces ako o osvojovanie si cudzieho jazyka v prirodzenom prostredí). Práve títo jedinci predstavujú skupinu, na ktorú chceme primárne zacieliť tvorbu online edukačných materiálov. Tie by mali simulovať situácie prvého kontaktu s rodenými hovoriacimi, s úradníkmi, so zdravotným personálom či s pracovníkmi reštauračných a ubytovacích zariadení.

Pokročilú skupinu tvoria osoby, ktorých jazyková úroveň sa pohybuje na úrovni B2 – C1 (24 %), resp. A2 – B1 (41 %). Ide zvyčajne o jednotlivcov, ktorí už strávili na Slovensku istý čas. Dostatočná jazyková príprava im umožňuje smerovať svoje záujmy viac na spoznávanie slovenských reálií (kultúry, geografie, etnografie, regionálnych špecifik) a na možnosti voľnočasových aktivít. Webová stránka im môže poslúžiť skôr ako kultúrno-turistický sprievodca.

V našom záujme je pripraviť webový obsah pre potreby každej z predstavených skupín potenciálnych používateľov.

4 Webová stránka *Slovenčina v pohode*

Tvorba samotnej webovej stránky v zásade zahŕňa niekoľko dimenzií – od zabezpečenia technického zázemia cez spoluprácu s externým prostredím až po naplnenie stránky vzdelávacím obsahom. Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií FF PU má na dosiahnutie cieľov projektu technické možnosti vďaka fungujúcim mediálnym platformám a prístrojovému vybaveniu v rámci fonetického laboratória, študentskej Televízie Mediálka a AUVS – Audiovizuálneho štúdia. Webovú doménu pre potreby projektu poskytuje Prešovská univerzita v Prešove.

Názov webovej platformy *Slovenčina v pohode* vyplynul z posúdenia preferencií potenciálnymi používateľmi, ktoré vyjadrili v dotazníku. Názov plne využíva potenciál kolokviálnej frázy, s ktorou sa cudzinci na Slovensku môžu stretávať frekventovane a ktorá má v kontexte vzdelávania asociovať absenciu stresu a hravé dosahovanie výsledkov.

Obsah stránky je rozdelený do troch balíkov a celkovo jedenástich kategórií/rubriek na základe požadovaných sociolingválnych zručností. Balíky sú rozdelené rovnomerne a rozlíšené farebne, pričom s farebným odlišením tematických celkov sa systémovo pracuje aj vo vnútri jednotlivých balíkov. Názvy rubriek sú formulované adresne, oslovujú konkrétnu osobu ako účastníčku/účastníka virtuálnej interakcie:

- (I) Prvý (žltý) balík obsahuje jednotne formulované kategórie *Lexika pre teba*, *Gramatika pre teba*, *Jazykové tipy pre teba* a *Diktáty pre teba*, zamerané na spoznávanie systémových pravidiel jazyka, frekventovanej slovnej zásoby, častých jazykových chýb, častých jazykových javov na východnom Slovensku či hovorových fráz a napokon nácvik správneho písania bez nutnosti diktovania viet inou osobou (lektorom). Lexika, gramatika a ortografia sú rozdelené do dvoch rámcových úrovní (základy A1 – A2 a nadstavba B1 – vyššie). Základná lexika na najnižších úrovniach zahŕňa najfrekventovanejšie výrazy a slovné spojenia, a to bez ohľadu na to, či ide o kognáty s ukrajinčinou. Výrazy sú zhrnuté vo videu s nahrávkami ich výslovnosti a prekladmi do angličtiny. Nadstavbová lexika predstavená ako *Lexika pre pobyt na Slovensku* kopíruje slovnú zásobu z lekcii v rubrike *Vitaj na Slovensku*, ktorá je zacielená práve na prípravu na pobyt u nás (obsahuje témy ako *cudzinecká polícia*, *ubytovanie na internáte*, *prihláška a štúdium na vysokej škole* a pod.). Každá téma zahŕňa cca 50 výrazov a kolokácií, ktorých použitie sa očakáva v reálnych komunikačných situáciách po vstupe na Slovensko, pričom môže ísť aj o špecifickú a náročnú lexiku (*biometrické údaje*, *správny poplatok*, *finančné zabezpečenie*, *výpis z registra trestov* a pod.). Výrazy sú doplnené o zvukovú nahrávku ich výslovnosti, výklad a preklad do ukrajinčiny a angličtiny. Pokiaľ ide o gramatiku, metodológiu tvorby didaktického obsahu v tejto oblasti aj v reakcii na zistené potreby ukrajinských študentov predstavuje v samostatnom príspevku tohto čísla časopisu M. Ivanová (*Gramatika v pohode. Osvojovanie si gramatiky v slovenčine ako cudzom jazyku prostredníctvom edukačnej online platformy Slovenčina v pohode*). Výber gramatických javov na základnej úrovni sa opiera o kontrastívne porovnanie ukrajinského a slovenského gramatického systému (konjugácia sponového slovesa *byť*, využívanie slovesa *mať* pri opise a v základných frázach v kontraste s ukrajinskými neslovesnými konštrukciami, deklinácia adjektív v pluráli a pod.). Diktáty obsahujúce krátke pomaly načítané texty budú zamerané na nácvik gramatických foriem, ako aj tematicky ukotvených lexikálnych výrazov, pričom budú kopírovať jednotlivé lekcie (napr. *konjugácia slovesa byť*, *adjektíva v pluráli*, téma *rodina*, *voľný čas* a pod.).
- (II) Druhý (zelený) balík obsahuje kategórie *Povedz to po slovensky*, *Vitaj na Slovensku*, *Uži si Slovensko* a *Zabav sa*, ktoré sú zamerané na tréning praktických komunikačných zručností a približujú život na Slovensku popularizačnou formou či prostredníctvom hry a kvízov. Kategória *Povedz to po slovensky* pozostáva z dvoch modulov – rýchlokurz

a videokurz. Cieľom rýchlokurzu je posilňovanie zručnosti spontánnej formulácie postojov, emócií a požiadaviek, napr. rýchla reakcia v rozhovore, prosba o radu či dávanie pokynov, vyjadrenie súhlasu alebo nesúhlasu s návrhom, iniciácia sociálnej interakcie a pod. Kurz aktuálne zahŕňa 10 krátkych prezentácií s modelovými dialógmi, audionahrávkami a kontrolnými cvičeniami na správnosť reakcie (spracované sú napr. lekcie *Ako vysvetliť, že nerozumiem, Ako prijať alebo odmietnuť pozvanie, Ako sa opýtať na cestu, Ako si kúpiť lístky do kina, Ako sa dohodnúť na detailoch stretnutia*). V rámci spomínanej sekcie sa chceme perspektívne venovať aj tréningu sociokultúrnych zručností v univerzitnom prostredí a akademickej komunikácii (*Ako sa ospravedlniť za meškanie, Ako vysvetliť, že nerozumiem na hodine, Ako osloviť vyučujúcu/vyučujúceho a pod.*). Videokurz má formou seriálu pokrývať bežné komunikačné situácie v každodenných oblastiach života a predstavuje pomalšiu verziu nácviku produktívnych komunikačných zručností. Plánovaných je 10 lekcí s protagonistkou z Ukrajiny, na ktorých tvorbe sa aktuálne pracuje. Rubrika *Uži si Slovensko* s podrubrikami *Voľný čas* a *Zvyky a tradície* reaguje na dopyt respondentov nášho dotazníka po informáciách o tradíciách, zvykoch, spoločenských udalostiach a možnostiach trávenia voľného času na Slovensku. V podkategórii *Ročné obdobia* predstavujeme témy a lexiku spojenú s každou fázou roka, keďže ide obyčajne o oblasť, ktorá v učebniciach nebýva samostatne spracovaná, a lektori sú priebežne nútení pripravovať doplnujúce materiály individuálne.

- (III) Tretí (modrý) balík obsahuje kategórie *Čo je tam napísané?*, *Čo počuješ?* a *Čo je nové?* s otvoreným priestorom na štvrtú kategóriu. Vďaka nim môžu používatelia trénovať schopnosť porozumieť textom každodenného života (rozvrhy, harmonogramy, pokyny, inštrukcie, zákazy, inzeráty a pod.), zlepšovať porozumenie hovorenej slovenčiny a spoznať aj niečo zo slovenskej hudobnej scény a filmografie (lekcie v kategórii *Čo počuješ?* sú viazané na slovenské hudobné skladby, filmové soundtracky a reklamy, čím sa opäť snažíme vyhovieť potrebám učiacich sa, ktorí explicitne v dotazníku favorizovali učenie sa prostredníctvom filmov a videí a odkazovali na chuť spoznávať slovenskú kinematografiu a súčasné trendy v kultúre a umení). V kategórii *Čo je nové?* môžu používatelia sledovať aktuálne dianie na (predovšetkým východnom, perspektívne aj širšie na celom) Slovensku prostredníctvom krátkych správ. Usilujeme sa referovať hlavne o známych kultúrnych a cyklicky sa opakujúcich podujatiach, ktorých aktuálnosť sa nestratí ani v ďalších rokoch (napr. *Deň narcisov, Hviezdoslavov Kubín, Pálenie vatry* a pod.).

Vzhľadom na primárnu orientáciu materiálov na osoby z Ukrajiny je časť webového obsahu, ako aj lexikálna banka preložená do ukrajinčiny. Pre ostatných používateľov je k dispozícii anglický preklad. Anglickými a ukrajinskými prekladmi sú priebežne doplnené aj jednotlivé výrazy na flash kartách naprieč rubrikami.

Pri tvorbe koncepcie, vizuálu a usporiadania jednotlivých častí webovej stránky vychádzame z princípov, ktoré sme si na začiatku práce definovali ako priority: (a) multimedialnosť, (b) autenticnosť, (c) identifikácia, (d) interaktívnosť a hra a (e) spolupráca.

- (a) *Multimedialnosť*. Vzhľadom na doterajšie výskumy potvrdzujúce pozitívnu rolu audiovizuálnych zdrojov v akvizícii cudzích jazykov (pozri časť 2) je východiskom každej ucelenej lekcie na stránke audiovizuálny, auditívny alebo vizuálny materiál (krátke videá, audionahrávky, zvukové záznamy lexikálnej zásoby, krátke texty), ku ktorému sú dopĺňané jazykové cvičenia v závislosti od témy, cieľovej kompetencie, použitej lexiky a gramatiky. Videá, príp. audionahrávky vznikajú (i) vo finálnej fáze tvorby lekcie po kompletnom zostavení jej štruktúry, cvičení a nastavení cieľov alebo (ii) ako jazykovo spontánne a nekorigované produkty zábavného či popularizačného

charakteru na požiadanie zo strany projektového tímu (viac pozri pri bodoch *autentickosť* a *spolupráca*).

- (b) *Autentickosť*. O dôležitosti implementácie autentických materiálov v modernom jazykovom vzdelávaní a ich pozitívnych dôsledkoch v procese akvizície písali doposiaľ viacerí autori (porov. napr. Larimer – Schleicher, 1999; Gower et al., 1995; Ivanovova, 2014), v slovenskom kontexte trend využívania autentických videomateriálov presadzuje napr. Ježó Garančovská, tvorkyňa platformy *ucimesaslovincinu* (porov. aj Ježó Garančovská, 2021). Naším cieľom je prostredníctvom audiovizuálneho materiálu umožniť používateľom stránky nahliadnuť do autentického prostredia krajiny a osvojovaného jazyka v široko chápanom zmysle. Predovšetkým prípravnej skupine cudzincov (ako sme ju definovali v časti 3) ponúka pohľad na to, ako vyzerá geografia krajiny či regiónu, ako vyzerá slovenské mesto a jeho ulice, priestory aj okolie slovenskej univerzity, budovy úradov, ale aj oddychové zóny, kaviarne a pod. Na tomto základe si používatelia môžu budovať predstavu o prostredí, v ktorom sa cieľový jazyk používa, vytvárať si predskúsenostné pozitívne väzby a neskôr počas pobytu sa predpokladá rýchlejšia zorientovanosť v geografickom aj sociálnom priestore (počas následného pobytu na Slovensku po skúsenosti s audiovizuálnymi materiálmi na webovej stránke očakávame pocit učiaceho sa v zmysle *tu som bol/bola, toto miesto som videl/videla, viem, ako vyzerá, viem, ako sa v ňom mám správať, nebojím sa ho, viem, kam chcem ísť a čo chcem naživo vidieť*). Z tohto dôvodu pripravujeme videá v obchodoch, kaviarňach, na úradoch a v reálnych priestoroch mesta a zapájame do spolupráce bežných občanov, pracovníkov služieb či úradov. Výsledkom má byť autentickosť priestoru, zapojených osôb aj ich jazykového prejavu (napr. typické východoslovenské rečové prvky protagonistov vo videách nekorigujeme, ale ex post v lekcii vysvetľujeme). Požiadavka autentickosti sa rovnako vzťahuje na komunikáty v rubrikách zameraných na tréning a posilňovanie kompetencie čítania. Používateľom sú ponúknuté lekcie, ktoré sa opierajú o reálne a vo verejnom priestore frekventované texty v rôznych formátoch (rozvrhy hodín, oznamy u lekára, dopravné tabule, cestovné poriadky, oznamy, inštrukcie či zákazy na kúpaliskách, klziskách a pod.). Predovšetkým s ohľadom na kritickú skupinu cudzincov (pozri časť 3), ktorí sa podobným textom na Slovensku nevyhnú, naším didaktickým cieľom nie je zjednodušovanie, ale zrozumiteľné sprevádzanie textom (použitím vysvetliviek pri komplikovanejších častiach textu, výkladom nosnej lexiky, zvýrazňovaním ustálených textových prvkov, konštrukcií a kolokácií). Do tretice sa autentickosť týka kvality spracovania a výberu jazykových prostriedkov v prípade, ak sú tvorcami audiovizuálnych materiálov naši študenti (bližšie pozri bod *spolupráca*). Pri tvorbe materiálov sú vedení rámcovými požiadavkami, avšak samotné spracovanie nelimitujeme s ohľadom na ďalší z cieľov – *identifikáciu*.

- (c) *Identifikácia*. Ako ďalšiu z koncepčných podmienok vzdelávacej platformy sme si stanovili (i) možnosť rolovej identifikácie učiacich sa s protagonistami našich lekcii a (ii) prehľadné vyhľadávanie, čiže jednoduchú identifikáciu obsahu (konkrétnych lekcii alebo širších rubriík) v závislosti od vlastných potrieb učiacich sa. Vzhľadom na to je každá rubrika na stránke uvedená krátkym príbehom, resp. skúsenosťou fiktívnej osoby z Ukrajiny učiacej sa po slovensky a odôvodnená jej konkrétnou komunikačnou potrebou – porov. úvod k rubrike *Vitaj na Slovensku*: „*Olha prišla študovať na Slovensko. Potrebuje si vybaviť veľa vecí na úradoch, v škole, v banke. Aj ty plánuješ bývať na Slovensku?*“, k rubrike *Uži si Slovensko*: „*Mariia a Danilo chcú voľný čas na Slovensku tráviť aktívne. Chcú chodiť na výlety a spoznávať nové miesta. Aj ty si chceš užiť Slovensko?*“ či k rubrike *Čo je tam napísané*: „*Vlad študuje na Slovensku. Každý deň vidí plagáty a oznamy a nie vždy im rozumie. Aj ty máš rovnaký problém?*“ Niektoré

rubriky majú predstavovať miniseriály, v ktorých sledujeme postupné oboznamovanie sa osoby z Ukrajiny so slovenským prostredím, jeho špecifikami, získavanie skúseností a spoznávanie nových ľudí – napr. v rubrike *Vitaj na Slovensku* sledujeme príbeh študentky Olhy, ktorá prichádza na východné Slovensko, postupne vstupuje do formálnych situácií s cieľom vybaviť administratívne záležitosti na úradoch a u lekára a prechádza procesom adaptácie. V iných rubrikách čerpáme z potenciálu, ktorým je prítomnosť ukrajinských študentov na našej univerzite. Zapájame ich ako hercov do videí alebo ich hlasy využívame v audiodialógoch, ale nechávame ich tvoriť aj vlastné audiovizuálne materiály, v ktorých sprostredkujú svoje skúsenosti s novou kultúrou a jazykom, či nahrávky v spolupráci so slovenskými spolužiakmi zo spoločnej študijnej skupiny (materiály aktuálne pripravované do kategórie *Jazykové tipy pre teba*).

- (d) *Interaktívnosť a hra*. V zmysle požiadaviek modernej pedagogiky zapájame do učebného obsahu aj prvky gamifikácie, čiže hrové aktivity, resp. aktivity s elementom zábavy (k úlohe hry v jazykovom vzdelávaní pozri napr. Abt, 1987; v domácom kontexte Gálisová, 2021; Kyseľová, 2021; Los Ivoriková, 2021), čo funkcionality stránky plne umožňuje. Súčasťou takmer každej lekcie je nejaká forma kvízu, tajnička, osemšmerovka, pexeso, zoradovanie obrázkov a pod. Do lekcií sa usilujeme integrovať aktivity so zábavným zadáním či vtipnou pointou (napr. zadanie v lekcii *Halloween* zamerané na finálnu sumarizáciu lexiky: „*Vhod' čarodejnici do hrnca ingrediencie potrebné na čarovný odvar. Čo potrebuje?*“). Každé z cvičení ponúka automatickú kontrolu riešení a v závere každej lekcie je k dispozícii zhrnutie výsledkov. Ako vo svojej štúdii uvádzajú Grosu-Rădulescu a Stan (2018), súčasná generácia učiacich sa považuje v procese vzdelávania za priority možnosť (a) byť súčasťou živej komunity, (b) aktívne interagovať a (c) dostávať okamžitý feedback. Platforma *Slovenčina v pohode* by mala týmto požiadavkám vyhovieť. Používateľ dostáva okamžitú spätnú väzbu a porovnáva svoje riešenia so správnymi odpoveďami. Zároveň však vďaka videám tvoreným pre potreby stránky v rámci dohodnutej spolupráce (pozri ďalší bod) aj samotnými študentmi interaguje so svojimi spolužiakmi či ľuďmi z blízkeho sociálneho prostredia a posilňuje svoj status účastníka komunity.
- (e) *Spolupráca*. Najefektívnejším spôsobom na udržanie vyššie spomenutých princípov a dosiahnutie stanovených cieľov je z nášho pohľadu otvorenosť spolupráci na viacerých úrovniach: (i) Zapájanie študentov v rámci praxí a dobrovoľníctva s možnosťou ich odmeňovania formou zlepšeného hodnotenia cez motivačné štipendia či poskytnutím priestoru na sebareprezentáciu priamo na stránke. Na tvorbe obsahu do veľkej miery participujú naše študentky a študenti mediálnych štúdií a slovakistiky, ako aj študentky a študenti z Ukrajiny (ide napríklad o sériu 20 videí z rubriky *Uži si Slovensko – Voľný čas*, ktoré pripravili študenti mediálnych štúdií ako zoznam tipov a odporúčaní pre svojich spolužiakov zo zahraničia, či aktuálne pripravovaný seriál videí a audionahrávok do rubriky *Jazykové tipy pre teba*). Týmto spôsobom získavajú študenti spomenutých študijných programov možnosť zmysluplnej praxe a zároveň vzniká priestor na integráciu slovenských a ukrajinských študentov. (ii) Zapájanie ďalších subjektov z mimouniverzitného prostredia. Videá a audionahrávky vznikli doteraz napr. v Bezobalovom obchode v Prešove, na Šarišskom hrade, v kaviarni Libresso či v klube Christiania. Všetkým zúčastneným subjektom ďakujeme za poskytnutie priestorov či dobrovoľnícku účasť pri tvorbe videomateriálov. (iii) Tvorba obsahu stránky by nebola možná bez technickej podpory. Na strihaní a úprave videí a audionahrávok sa do významnej miery podieľajú univerzitní pracovníci z AUVS – Audiovizuálneho štúdia a študenti mediálnych štúdií. (iv) Testovať funkčnosť stránky a efektívnosť lekcií a získavať spätnú väzbu môžeme vďaka spolupracujúcim slovakistickým pracoviskám na Užhorodskej národnej univerzite (Ukrajina), na

Ľvovskej národnej univerzite Ivana Franka vo Ľvove (Ukrajina), na Jagelovskej univerzite v Krakove (Poľsko), Sliezskej univerzite v Katoviciach (Poľsko), na Univerzite Eötvösa Loránda v Budapešti (Maďarsko) a na Univerzite v Belehrade (Srbsko).

5 Závery

V príspevku sme predstavili východiská a hlavné ciele lingvodidaktického projektu *Slovenčina ako cudzí jazyk v online prostredí (s primárnym zameraním na ukrajinských študentov)*, riešeného na Inštitúte slovakistiky a mediálnych štúdií FF PU. Myšlienka projektu vznikla v nadväznosti na aktuálne trendy vo vzdelávaní cudzích jazykov (učenie online, pomocou autentických materiálov, formou hry), ale aj v reakcii na súčasnú politickú situáciu na Ukrajine a s tým spojený masívny nárast záujemcov o osvojovanie si slovenčiny pôvodom z Ukrajiny. V úvode príspevku sme sa pokúsili pomenovať kľúčové problémy a výzvy v oblasti jazykového vzdelávania Ukrajincov v slovenskom univerzitnom systéme a niektoré bariéry v ich sociálnej integrácii. V druhej časti príspevku predstavujeme koncepciu vzdelávacej platformy *Slovenčina v pohode*, ktorej jednotlivé obsahové a grafické časti reagujú na potreby a požiadavky učiacich sa (získané v dotazníkovom prieskume), ale aj na potreby lektorov slovenčiny ako cudzieho jazyka (odporozorované v dlhoročnej praxi). V snahe o skvalitnenie procesu socio-jazykovej integrácie zahraničných študentov v slovenskom prostredí ponúkame na stránke sériu audiovizuálnych lekcií približujúcich fungovanie jazykového systému, slovenské reálie a každodenný život a zameraných na tréning receptívnych aj produktívnych komunikačných zručností. Veľký dôraz kladieme na audiovizuálny charakter platformy, autentickosť prostredia a jazyka a sociokultúrne aspekty učenia. Mnohé z aktivít, cvičení či celých lekcií predstavených v príspevku sú v tomto momente v procese plánovania a tvorby, príp. testovania, a tak na stránke zatiaľ nie sú verejne k dispozícii. Pri ďalších vedeckých a pedagogických aktivitách nie je možné napredovať tempom, aké by si členovia projektového tímu ideálne želali, výhodou tvorby online materiálov je však možnosť pokračovať v práci kontinuálne aj po ukončení projektu.

Literatúra:

- ABT, C. C. (1987): *Serious Games*. Lanham: University Press of America.
- ČEPON, S. (2013): Effective Use of the Media: Video in the Foreign Language Classroom. In: *Medij. istraž.*, 19/1, s. 83–104.
- FRERICHS, W. M. (2014): *Audio and Video Blogging in EFL at German Secondary Schools – A Theoretical Analysis and Practical Implications*. Dresden: Technische Universität Dresden.
- GÁLISOVÁ, A. (2021): Seriálne hry vo vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka. In: Z. Stričević-Kovačević – M. Vuksanović Kursar (eds.): *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa povodom 25 godina slovakistike u Zagrebu*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, s. 95–102.
- GOWER, R. – PHILLIPS, D. – WALTERS, S. (1995): *Teaching Practice Handbook*. Oxford: Heinemann.
- GROȘU-RĂDULESCU, L. M. – STAN, V. M. (2018): Second Language Acquisition via Virtual Learning Platforms: A Case Study on Romanian Experiences. In: *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 10/3, s. 179–190.
- IMRICHOVÁ, M. (2022): Propriálny subsystém slovenčiny s poukazom na problémy ortografie a jeho výučba na hodinách slovenčiny ako cudzieho jazyka. In: V. Panajotov – D. Grigorov – D. Ivanova – S. Dimitrova – E. Miteva – V. Bashir Géčová (eds.): *Súčasná slovakistika – súradnice a vektory*. Sofia: Univerzitné vydavateľstvo „St. Kliment Ochridski“, s. 355–366.
- IVANOVÁ, M. (2022a): Pravdepodobne si myslím, že niekedy v roku 2020. Pragmatické markery v slovenčine ako v cudzom jazyku. In: *Studie z aplikovanej lingvistiky*, 13/2, s. 35–64.

- IVANOVÁ, M. (2022b): Myslím, že to nikdy nebude jednoduché. Epistemické a evidenčné markery v písaných textoch slovenčiny ako L2. In: J. Pekarovičová – M. Vojtech (eds.): *Studia Academica Slovaca 51. Prednášky 58. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, s. 164–184.
- IVANOVÁ, M. (2022c): Osvojovanie si slovosledu enklitik v slovenčine ako cudzom jazyku. In: M. Dziviaková – L. Horváthová – E. Faithová (eds.): *Jazyk ako neprestajná inšpirácia: zborník príspevkov k jubileu Jána Kačalu*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 76–92.
- IVANOVÁ, M. – BASHIR GÉČOVÁ, V. (2021): Osvojovanie si slovosledu enklitik v slovenčine ako cudzom jazyku na príklade textov slovanských študentov. In: *Jazyk a kultúra*, 12/47–48, s. 25–40. [Cit. 2023-31-10.] Dostupné na internete: <<https://www.ff.unipo.sk/jak/cislo47-48.html>>
- IVANOVÁ, M. – KYSEĽOVÁ, M. – GÁLISOVÁ, A. (2021): Acquiring Word Order in Slovak as a Foreign Language: Comparison of Slavic and Non-Slavic Learners Utilizing Corpus Data. In: *Jazykovedný časopis*, 72/2, s. 353–370. [Cit. 2023-31-10.] Dostupné na internete: <<https://www.juls.savba.sk/ediela/jc/2021/2/jc21-02.pdf>>
- IVANOVÁ, M. – KYSEĽOVÁ, M. – GÁLISOVÁ, A. (2023): Osvojovanie si kategoriálnych slovies v slovenčine ako cudzom jazyku. In: С. Паунович Родић – R. Rafaj (eds.): *Slovakistika v súvislostiach: tradícia a perspektívy*. Belehrad: Универзитет у Београду – Филолошки факултет, s. 539–552.
- IVANOVOVA, D. (2014): Význam a miesto autentických materiálov v procese výuky češtiny jako cizího jazyka. In: J. Hasil (ed.): *Čeština jako cizí jazyk VII. Materiály ze VII. mezinárodního symposia o češtině jako cizím jazyku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, s. 176–181.
- JEŽO GARANČOVSKÁ, L. (2021): Autentický videomateriál vo výučbe slovenčiny ako cudzieho jazyka. In: J. Kesselová (ed.): *Slovenčina ako cudzí jazyk v škole*. Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandry Harkušis, s. 128–146.
- KESSELOVÁ, J. (2021): Gramatika slovenčiny pre cudzincov v komunikačnom rámci výučby. In: J. Kesselová (ed.): *Slovenčina ako cudzí jazyk v škole*. Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandry Harkušis, s. 45–59.
- KIČURA SOKOLOVÁ, J. – KLINGOVÁ, J. (2021): Špecifiká výučby slovenčiny ako cudzieho jazyka na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. In: J. Kesselová (ed.): *Slovenčina ako cudzí jazyk v škole*. Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandry Harkušis, s. 91–114.
- KYSEĽOVÁ, M. (2021): Hry a hrové aktivity vo vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka online. In: J. Kesselová (ed.): *Slovenčina ako cudzí jazyk v škole*. Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandry Harkušis, s. 128–146.
- KYSEĽOVÁ, M. (2023): Slovenčina ako cudzí jazyk v online prostredí – analýza potrieb a preferencií osôb učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk. In: С. Паунович Родић – R. Rafaj (eds.): *Slovakistika v súvislostiach: tradícia a perspektívy*. Belehrad: Универзитет у Београду – Филолошки факултет, s. 609–622.
- LARIMER, R. E. – SCHLEICHER, L. (1999): *New Ways in Using Authentic Materials in the Classroom*. Washington: TESOL Publications.
- ĽOS IVORÍKOVÁ, H. (2021): Dve tváre didaktického stereotypu. In: J. Kesselová (ed.): *Slovenčina ako cudzí jazyk v škole*. Užhorod: Vydavnyctvo Oleksandry Harkušis, s. 71–90.
- MOŠAŤOVÁ, M. – KOLLÁROVÁ, P. – ĽOS IVORÍKOVÁ, H. (2023): Negácia v písaných textoch cudzincov učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk. In: M. Mošaťová – P. Kollárová (eds.): *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach III: zborník príspevkov venovaných výskumu a výučbe*. 1. zväzok. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 415–431.
- OBLINGER, D. – OBLINGER, J. (2005): Is It Age or IT: First Steps Toward Understanding the Net Generation. In: D. G. Oblinger – J. L. Oblinger (eds.): *Educating the Net Generation*. Washington: EDUCAUSE, s. 12–32.
- PEKAROVIČOVÁ, J. (2005): Prezentácia slovenskej gramatiky cudzincom. In: J. Dolník (ed.): *Jazyk a komunikácia v súvislostiach*. Bratislava: Univerzita Komenského, s. 171–184.
- PEROVSKÁ, V. (2019): Problémy pri osvojovaní si slovenčiny ako cudzieho jazyka u ukrajinských študentov. Vybrané javy na zvukovej rovine. In: *Jazyk a kultúra*, 10/39–40, s. 83–92. [Cit. 2023-31-10.] Dostupné na internete: <<https://www.ff.unipo.sk/jak/cislo39-40.html>>

- SPÁČILOVÁ, S. (2019): K vybraným problémom používania verb v ústnych prejavoch ukrajinských študentov hovoriacich po slovensky. In: *Jazyk a kultúra*, 10/39–40, s. 131–142. [Cit. 2023-31-10.] Dostupné na internete: <<https://www.ff.unipo.sk/jak/cislo39-40.html>>
- SPÁČILOVÁ, S. – MADYAR, O. (2020): Úvodné kontaktné prostriedky v e-mailoch ukrajinských a slovenských vysokoškolských študentov adresovaných vyučujúcim. In: L. Šteflová – L. Makky (eds.): *Codex historico-critica 2020. Noetické východiská v kontexte interdisciplinárnych prístupov k histórii, literatúre, jazyku a umeniam*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, s. 146–170.
- Správa o vzdelávacej činnosti Prešovskej univerzity v Prešove za rok 2022*. [Cit. 2023-31-10.] Dostupné na internete: <https://www.unipo.sk/public/media/9762/Sprava_vzdel%C3%A1vacej%20%C4%8Dinnosti_2022_05_28def.pdf>
- ŚWIĄTEK, A. (2013): The Impact of Online Media on Second Language Acquisition by Polish Students. In: *US-China Foreign Language*, 11/10, s. 779–785.
- THORNTON, D. E. – KAYA, E. (2013): All the world wide web's a stage. Improving students' information skills with dramatic video tutorials. In: *Aslib Proceedings: New Information Perspectives*, 65/1, s. 73–87.
- URBANCOVÁ, L. (2023): Deklinácia substantív ako príklad metajazykovej kompetencie. In: M. Mošatňová – P. Kollárová (eds.): *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach III: zborník príspevkov venovaných výskumu a výučbe*. 1. zväzok. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 211–219.
- ZOUNEK, J. – JUHAŇÁK, L. – STAUDKOVÁ, H. – POLÁČEK, J. (2016): *E-learning. Učíme (se) s digitálnymi technológiami*. Praha: Wolters Kluwer.

Summary

Slovak as a foreign language offline and online at Faculty of Arts, University of Presov

In the paper we present the background and main goals of the linguo-didactic project *Slovak as a foreign language online (with the primary focus on Ukrainian students)* conducted at the Institute of Slovak Studies and Media Studies, Faculty of Arts, PU. The idea of the project arose in connection with the current trends in foreign language education (online education, using authentic materials, gamification), but also in response to the current political situation in Ukraine and the associated massive increase in the number of people interested in learning Slovak coming from Ukraine. In the introduction of the paper we name the key problems and challenges in the field of language education of Ukrainians in the Slovak university system and some of the barriers to their social integration. In the second part of the paper we present the concept of the educational platform *Slovenčina v pohode (Slovak at Ease)*, whose content and graphic parts respond to the needs and requirements of learners (obtained in a questionnaire survey), but also to the needs of lecturers of Slovak as a foreign language (observed in many years of practice). In order to improve the process of socio-linguistic integration of foreign students in the Slovak environment, we offer a series of audiovisual lessons on the website, which present the functioning of the language system, Slovak traditions, institutions and everyday life and focus on training receptive and productive communication skills. We emphasize the audiovisual nature of the platform, the authenticity of the environment and language, and the sociocultural aspects of learning.

Tento príspevok vznikol ako výstup z projektu KEGA č. 029PU-4/2022 Slovenčina ako cudzí jazyk v online prostredí (s primárnym zameraním na ukrajinských študentov).